

TARVITAANKO ALKOHOLIPOLITIIKKAA?

Kaikki vähänkin asiaa seuranneet ovat huomanneet, että liittyminen Euroopan unioniin muutti suomalaista alkoholipolitiikkaa. Aikaisemmin alkoholipolitiikasta vastasi tosiasias-
sa valtion omistama alkoholiyhtiö. Sen viranomaistehtävät on jo siirretty pois ja parhaillaan
konsernia jaetaan osiin siten, että vähittäismyyntimonopoli irrotetaan kilpailun piirissä ole-
vista osista. Suurempi mielenkiinto kohdistunee kuitenkin viinan hintaan. Sitäkin EU-sään-
nökset tulevat välillisesti muuttamaan. Kun tuliaisviinujen sallittu määrä kasvaa, on hinnan
sopeuduttava lähemmäksi keskieuropalaista tasoa.

Alkoholipolitiikan ideologinen muutos on jäänyt vähemmälle huomiolle. Suomen ohella
Ruotsi ja Norja ovat perustelleet vähittäismyyntimonopolin säilyttämistä terveyspoliittisilla
syillä. Tuotteen turmiollisuus ei ole huolen aiheena, vaan sen liialliseen käyttöön liittyvät
seuraukset ja näistä erityisesti terveyteen liittyvät vaikutukset. Tämän jälkeen voidaan ky-
syä, tarvitaanko enää alkoholipolitiikkaa, eikä kysymys ole terveyspolitiikasta.

Vastausta selvittää, jos otamme vertailukohdaksi ravitsemuspolitiikan. Tarvitaanko sitä-
kään, onhan sen keskeisenä tavoitteena kansanterveyden parantaminen. Vertailu on mielen-
kiintoinen sen takia, että ravitsemuspolitiikan avulla on onnistuttu muuttamaan ruokailutot-
tumuksia paljon paremmin kuin alkoholipolitiikalla alkoholinkulutustapoja. Eikä jälkim-
mäinen ole potanut rahapulaa.

Yksi ravitsemuspolitiikan onnistumisen syitä on juuri se, ettei sitä ole redusoitu terveys-
politiikaksi eikä asiaa liioin ole puettu tuomiopäivän sanoman muotoon. Ratkaisevaa lienee
kuitenkin ollut liittoutuminen koko pitkän ketjun kanssa. Poikkeuksia on, mutta pääsään-
töisesti ravitsemuspolitiikka on rakennettu osaksi elinkeinon harjoittamista yhteistyössä
tuottajien, teollisuuden, kaupan ja viestinnän kanssa. Rahapula pakottaa yhteistyöhön ja
huolelliseen argumentointiin.

Johtaisiko vähittäismyyntin vapauttaminen myönteisiin käyttäytymismuutoksiin? Eikö
näin päästäisi samaan tulokseen kuin ravitsemuspolitiikassa? Ainakin oma vastaukseni on,
että järjestys on väärä. Monopoli ei ole itseisarvo, mutta ennen monopolin purkamista on
oltava selvät merkit siitä, että alkoholikäyttäytymisessä tapahtuu muutoksia. Nykymenolla
saatavuuden helpottaminen silloin, kun hinta alenee, olisi vastuutonta alkoholipolitiikkaa –
ei ainoastaan terveyden, vaan myös katujen ja maanteiden turvallisuuden kannalta.

Usein kysytään myös, miksi pitää pystyä vähittäismyyntimonopolia, kun yli puolet alko-
holin myynnistä kulkee jo muuta kautta. Vastaus on selvä. Parhaiten jakeluun liittyviä alko-
holipoliittisia tavoitteita toteuttaa juuri Alko. Katsottiinpa asiaa sitten valvonnan, valikoi-
man tai alueellisen saatavuuden kannalta. Pitäisikö tästä luopua sen takia, ettei se hallitse
koko myyntikenttää. Nuorison itselleen ja muille tuottamat haitat olisivat moninkertaiset,
jos vähittäiskauppa vastaisi nykyisellä kontrollilla kaikesta vähittäismyyntistä. Mitä annis-
keluun tulee, sen vapautumisen seuraukset ovat valitettavan selvästi nähtävissä.

Miten tästä eteenpäin? Suomalaista alkoholikulttuuria voidaan kehittää vain yhteistyössä – juuri niin kuin ravintotottumuksiakin. Kun edellä tulin välillisesti arvostelleeksi sekä kauppaa että ravintolatoimintaa, tein sen tietoisena siitä, että näissä ryhmissä suurin osa toimii hyvin vastuullisesti. Juuri siitä syystä yhteistyö on mahdollista. Yhteinen etu on rakentaa sellaista toimintamallia, joka minimoii alkoholin käyttöön liittyviä haittoja. Pidemmälle katsottaessa minkä tahansa elinkeinon etu on kritiikin kestävä toiminta. Jos tämä asetetaan yhteiseksi tavoitteeksi, viestintä selkeytyy ja alkoholiin liittyvät haitat tulevat asianmukaisesti käsitellyiksi – ei niin puolin tai toisin tunneperäisesti kuin nyt. Vastaus otsikon kysymykseen on siis: alkoholipolitiikkaa tarvitaan, mutta aikaisempaa selvästi laaja-alaisempaa ja yhteistyöhakuisempaa.

MARKKU LEHTO